

Концепція і парадигми глобального управління

Богдан Юськів,

кандидат економічних наук,
професор кафедри міжнародної інформації
Рівненського інституту слов'янознавства
Київського славистичного університету

Автор піддає аналізу концепцію і парадигми глобального управління. Даючи власну інтерпретацію управлінню глобалізацією, автор визначає суб'єкти і об'єкти глобального управління та розглядає існуючі його парадигми як процес взаємодії основних акторів глобалізації.

Об'єктивна природа процесу глобалізації така, що його неможливо зупинити. Водночас це і не самовідтворюваний чи автоматичний процес, оскільки суперечливість і турбулентність глобалізації потребує активних стабілізуючих, урівноважуючих механізмів управління надскладними глобальними відносинами в інтересах виживання людства.

Історія дослідження глобального управління недовга. Лише з останньої чверті ХХ століття цій темі присвячували свої праці такі зарубіжні та вітчизняні дослідники, як З. Бауман, У. Бек, З. Бжезинський, Д. Гелбрейт, Е. Гідденс, Р. Кохен, А. Мартінееллі, Д. Осборн, Дж. Розенау, Д. Сорос, Д. Стігліц, І. Уоллерстайн, Е. Азроянц, О. Барабанов, О. Вебер, М. Делягін, Д. Кузьмін, М. Лебедева, О. Панарін, М. Чешков, О. Білорус, М. Долішній, Ю. Павленко, О. Скаленко, С. Телешун, М. Шепелєв, В. Юрчишин. Та все ж вивчення цієї проблематики хвибує на фрагментарність. Поки що не вироблено єдиних концептуальних підходів до вивчення глобального управління як політичного і соціокультурного феномена, характеру його впливу на політичний розвиток. Чимало конкретних проблем потребують ретельного аналізу. Саме ці обставини визначають актуальність нашого дослідження.

Метою цієї праці є аналіз концепції і парадигм глобального управління. Завдання дослідження: 1) розглянути аспекти необхідності і можливості здійснення, а також особливості управління глобалізаційними процесами; 2) визначити суб'єкти і об'єкти глобального управління; 3) дослідити природу і парадигми глобального управління.

Необхідність глобального управління

На нашу думку, необхідність здійснення глобального управління пов'язана з такими чинниками, як:

- складність глобалізаційного процесу, який включає багато підпроцесів, що відбуваються як у різних сферах суспільного життя, так і в свідомості людей;
- масштабність глобалізації, її „тяглість” у просторі і часі, коли весь світ сегментований на складові різного ступеня глобалізованості, а ці складові тісно взаємопов'язані і взаємодіють між собою;
- багатооб'єктність і багатосуб'єктність глобалізації: вона не просто поділила світ на тих, хто „глобалізує”, і на тих, кого „глобалізують”, а насправді кожен суб'єкт, маючи власні цілі, тією чи іншою мірою виконує обидві ролі;
- наявність у процесі глобалізації таких чинників, як світ природи з його ресурсами, який на сьогодні вже певним чином замкнувся (географічно, ресурсно, інформаційно) або замикається (інтелектуально, етично тощо) і набув властивості обмеженості та дефіцитності, внаслідок чого став предметом домагань суб'єктів глобалізації в процесі досягнення ними власних цілей;
- множинність і амбівалентність наслідків глобалізації, які закладені в самій її природі.

Наслідком дії перелічених чинників є цілковита невизначеність (незаданість) результатів глобального розвитку, що породжує проблеми варіантності (альтернативності) і ризикованості людських дій, і, відповідно, проблеми вибору в процесі глобалізації. Іншими словами, фактично це перетворює людство на суб'єкт глобального управління.

У зв'язку з цим стає важливим усвідомлення можливості здійснення людиною управління суспільним розвитком і, зокрема, розвитком глобального управління.

Усвідомлення можливості управління суспільним розвитком прийшло понад два століття тому, коли соціальні мислителі почали розуміти, що за змінами суспільних інститутів і способу життя людей вимальовується низка логічно пов'язаних станів. Відтоді, замінюючи одна одну, виникло чимало утопічних ідей управління соціальною динамікою.

Стосовно управління глобалізацією, то, як вважають М. Ільїн та В. Іноземцев, за всіма процесами, що радикально змінили обличчя цивілізації в другій половині ХХ століття, стоїть фундаментальна тенденція отримання людиною все більшої свободи – економічної, соціальної, політичної, духовної. Відтак метою глобалізації стає „розширення можливостей людини впливати не на окремі сторони соціального прогресу, а на прогрес цивілізації в цілому”, що, у свою чергу, означає, що імператив глобалізації полягає в забезпеченні керованості суспільного розвитку [1, с. 9]. Подібну думку висловлює і М. Шепелев: „Поліфонія глобальних трансформацій змушує не просто осмислювати їх глибинну логіку, але й

ставити і вирішувати питання про можливість суб'єктів історії – людини і суспільства – впливати на їх розгортання, конструювати майбутнє в інтересах свого виживання і розвитку” [2, с. 7].

Особливості глобального управління

Згідно з теорією систем, управління – це цілеспрямований вплив на систему, який забезпечує підвищення її організованості для досягнення того чи іншого корисного ефекту. У такому трактуванні існують принаймні чотири елементи управління: суб'єкти і об'єкти, мета (або цілі) і раціональний набір механізмів та способів досягнення цілей.

Під глобальним управлінням будемо розуміти процес забезпечення глобальними акторами нівелювання негативних і посилення позитивних для людської спільноти ефектів глобалізації шляхом використання засобів і механізмів, які діють на різних рівнях – локальному, національному, регіональному і глобальному.

Оскільки глобальна система є сукупністю структур і процесів життєдіяльності людства в тісній взаємодії з природою, то, з позиції цілей, у глобальному управлінні можна виокремити два виміри: управління глобальними процесами в межах самої людської цивілізації і вимір, який формується на межі „людство – природа”. Ю. Павленко, наприклад, висловлюється так: глобалізація „запроваджує найжорсткіші форми ієрархії співпорядкування і пригнічення як у рамках самого людства, ...так і між людством і навколишнім середовищем” [3, с. 687 - 688].

Перший вимір глобального управління, пов'язаний з глобальною структурізацією людської спільноти, має насамперед політичний характер. Однак, на відміну від другого, тут глобальне управління керується зазвичай „внутрішніми” цілями людства, людських спільнот, окремих людей. Для позначення цієї складової глобального управління М. Шепелев використовує термін „мондіалізація” [2, с. 16]. Під нею він розуміє універсальний процес упорядкування соціального буття людства як цілісності, еволюції форм організації міжнародного життя від міжнародного до світового порядку та інституалізації світового порядку в політичній системі мондіалізму. Детермінантою процесу мондіалізації є об'єктивна потреба стабілізації економічної системи глобалізму, у якій на сучасному етапі знаходить своє інституційне оформлення глобалізація як гео економічний процес.

Світовий порядок як спосіб цілераціональної організації міжнародного життя – це формування глобального інституційного середовища через узгодження суперечливих інтересів міжнародних акторів усіх рівнів і типів. Він передбачає наявність правової та етичної системи норм і правил глобальної взаємодії (світове право і глобальна етика), системи глобальних політичних інститутів і процедур політичного узгодження, а також об'єкта впорядковуючих впливів в особі глобального суспільства. Інфраструктура і технології глобального управління спрямовані на

забезпечення потреб глобальної економіки і відбивають ціннісні настанови глобальної культури. Мондіалізація реалізується у формі цілеспрямованої стратегії зміни основ життя людської цивілізації в напрямі її перетворення на об'єкт глобального управління і базується на активному застосуванні політичними суб'єктами технологій свідомого ослаблення традиційних територіальних, соціокультурних, державно-політичних та економічних бар'єрів.

Тобто, з цих позицій, глобальне управління є, насамперед, управлінням політичним, яке здійснює організуючий вплив на світову спільноту і в якому політика виходить за національні межі і набуває глобального (транснаціонального) рівня.

Другий вимір пов'язаний з вирішенням глобальних проблем людства. На „короткозорі” ставлення до біосфери свого часу нарікав основоположник вчення про ноосферу В. Вернадський. На жаль, чимало дослідників або не враховують цього виміру глобального управління, або вважають його лише складовою першого, або розглядають обидва виміри як автономні. Однак саме глобальні проблеми свого часу послужили своєрідними симптоматичними показниками глобалізації, завдяки яким глобалістична проблематика постала на порядку денному людства, і, зрештою, саме звідси виростало сучасне розуміння необхідності глобального управління.

Тут завдання постає винятково жорстко: забезпечити виживання людства. Цілі ж управління можна назвати „зовнішніми”, оскільки вони диктуються самими глобальними проблемами. Досягнення цих цілей має характер обов'язковості і/або вимушеності. Розв'язання цих глобальних питань (або ж досягнення цілей) лежить одночасно у двох багатовимірних просторах: соціально-політичному та економічно-природно-технічно-технологічному. З першим пов'язані рішення, спрямовані на здійснення на різних рівнях (локальному, регіональному, глобальному) змін у соціально-політичних відносинах, необхідних для вирішення проблем, чи створення відповідних умов для їх вирішення. Ці політичні рішення поєднуються з конкретними економічними, техніко-технологічними чи іншими рішеннями, що відповідають сутності проблеми.

Прикладами глобальних проблем, які мають неполітичний характер, але які неможливо вирішити з використанням лише традиційних інституційних заходів, є транскордонні забруднення, глобальне поширення збудників захворювань, зокрема – ВІЛ/СНІДу, діяльність злочинних конгломератів тощо.

Оскільки глобальні проблеми необхідно вирішувати глобально, залучаючи до цієї справи різнорівневих акторів, то саме соціально-політичні рішення набувають особливої ваги. М. Шепелев, загалом приділяючи увагу лише першій складовій глобального управління, тим не менше констатує: „Будучи усвідомленою, вона (ситуація глобального ризику – **Б. Ю.**) перетворює те, що вважалось неполітичним, у політичну проблему, потребує його політичної рефлексії. Наявність і усвідомлення

можливості вибору робить глобальну ситуацію трансформації цивілізації перш за все політичною ситуацією, вимагає політичної оцінки та політичних рішень” [2, с. 8].

Отже в умовах глобалізації управління розглядається, передусім, як політичний імператив. У цілому політичний характер глобального управління пов'язаний з [4, с. 167 - 168]: виробленням і прийняттям найзагальніших стратегічних рішень; масштабами соціального впливу управлінської діяльності та її інтегруючим спрямуванням; потребою реагувати на ситуації, що швидко змінюються, застосовуючи специфічні політичні засоби і технології.

Зазначимо, що глобальне управління стосується не лише політичної складової глобалізації, а й, на думку М. Ільїна та В. Іноземцева [1, с. 7], всіх її неполітичних аспектів, де існують загальні критерії управління: раціоналізація, рефлексивність тощо. Керованість властива їм настільки, наскільки для досягнення політичних цілей враховується їхня специфіка. Для кожної проекції реальності – економіки, соцієтальності і культури – можуть бути виокремлені свої імперативи і підстави розвитку. Так, для соцієтальності – це отримання нових форм спільності, включаючи складні мережні утворення, і головне – поява нового типу суб'єктності: для культури – становлення мультикультуралізму і формування спільної інтегральної рамки „світової культури” як найважливішого засобу культурного розвитку, для економіки – використання нових ресурсів розвитку знань або, якщо ширше, неординарних здібностей та умінь.

Суб'єкти і об'єкти глобального управління

Як ми вже говорили, будь-яке управління передбачає наявність суб'єкта і об'єкта управління. Суб'єктів глобального управління можна поділити на дві групи: 1) національні держави, які „дісталися у спадок” від попередніх часів, 2) нові претенденти на владу. До останніх П. Гай зараховує світовий ринок, соціально-політичні мережні структури, наддержавні і місцеві органи управління [4].

Детальніше визначає суб'єкти глобального управління Дж. Розенау [5]. До них він відносить не лише офіційні інститути й організації, які створюють і підтримують (або не створюють і не підтримують) правила і норми, що управляють світовим порядком (державні інститути, міжурядова співпраця тощо), але й усі організації і групи впливу (від багатонаціональних корпорацій, транснаціональних соціальних рухів до безлічі неурядових організацій), які добиваються цілей, досягнення яких залежить від транснаціональних владних інститутів.

За основу класифікації суб'єктів глобального управління президент Міжнародної соціологічної асоціації А. Мартінееллі бере принципи діяльності. Враховуючи, що істотними принципами соціальної інтеграції і соціальної регуляції (способи координації дій, розподілу ресурсів, структуризації конфліктів) є влада чи ієрархічний контроль, обмін чи

координація у формі трансакцій, солідарність чи нормативна інтеграція, він так характеризує основних акторів глобального управління: 1) міжнародні ринки і транснаціональні корпорації як інститути, що діють, хоча й не завжди, за принципом обміну; 2) національні держави, міжнародні організації та наднаціональні одиниці як інститути, які діють переважно за принципом легітимної влади; 3) колективні рухи й епістемні спільноти як інститути, що діють переважно за принципом солідарності [6, с. 4].

Зрозуміло, що кожен актор має власні цілі і репрезентує певний пласт світової спільноти. Однак разом вони складають спільну та єдину інституційну і функціональну основу глобального управління. Характеризуючи її, А. Мартінееллі пише: „Ринки, держави, спільноти і конфліктують (у випадку глобальних ринків, що руйнують і суверенітет держави і комунітарні традиції) і співпрацюють різними способами, забезпечуючи механізми глобального управління” [6, с. 8].

У процесі глобального управління значну і з часом все важливішу роль відіграє ще один специфічний актор – природа. Це „мовчазний”, але безкомпромісний і безжалісний актор, який проявляє себе у формі реакції на діяльність людей через глобальні виклики, на які не відповідати не можна. Глобальні виклики змушують інтегруватися всіх інших глобальних акторів і реагувати у властивій для кожного актора манері дій.

Що стосується визначення об’єкта глобального управління, то тут теж є певні розбіжності. Наведемо лише два приклади.

Типову для багатьох науковців позицію демонструє М. Шепелев, який вважає об’єктом управлінської діяльності глобальне суспільство. Однак тут же він визнає, що глобальне управління має „своїм предметом як економічні, соціальні, культурні, так і власне політичні відносини і процеси”, а за мету – „здійснення впливу на спрямованість розвитку глобального суспільства, окремих його сегментів та глобальних відносин у системі „суспільство – природа” [8, с. 169, 205].

Більш коректною, на нашу думку, є позиція радника Міжнародного фонду соціально-економічних і політологічних досліджень О. Вебера, який чітко протиставляє глобальне управління державному, оскільки це „управління процесами (у суспільстві, у біосфері), а не територіями” [7, с. 25].

На нашу думку, тут варто розрізнити два поняття: об’єкт глобалізації і об’єкт глобального управління. Об’єктом глобалізації є глобальне суспільство, яке формується, а об’єктом глобального управління – процеси глобалізації, що охоплюють усі сфери діяльності цього суспільства (політичні, суспільні, економічні, культурні, екологічні тощо).

Парадигми глобального управління

У процесі глобалізації поступово вималювалися дві парадигми реалізації глобального управління. В англійській практиці і теоретичних дослідженнях вони називаються „global government” і „global

governance”.

Перша парадигма стала безпосереднім наслідком практики управління на рівні національної держави. Згідно з нею, управління – це певний бюрократично-адміністративний (загалом – довільний) процес, який здійснюється під керівництвом держави, функції якої зазвичай зосереджуються в межах певного регламентуючого чи керівного органу, що ухвалює рішення. Такий підхід можна також назвати „владним”, оскільки він здійснюється в межах наданих йому повноважень, регламентуючи способи функціонування тих чи інших інститутів, поведінку окремих індивідів і груп людей. Щодо глобалізації, то управління - „government” передбачає створення певного центру (наприклад, світового уряду), який би здійснював „державне управління” у планетарному масштабі.

Ще задовго до „винайдення” концепції „global governance” стало зрозуміло, що складні проблеми неможливо ефективно вирішувати в межах лише державного підходу. „Дві світові війни поставили держави перед необхідністю невідкладно створити наднаціональні, надрегіональні і надблокові системи управління, якими спочатку була Ліга Націй, а потім ООН. Неспроможність цих організацій забезпечити міжнародну безпеку в розділеному світі постійно підштовхувала соціальну і політичну думку до пошуку принципів і формул досконалішого світового порядку. Після Другої світової війни багато вчених вважали, що для вирішення цієї проблеми необхідно передусім вдосконалити діяльність ООН як органу, що „править” на зразок „світового уряду” [9, с. 208]. Ще одним „шляхом” було створення ЄС, який став чимось середнім між використанням наднаціональних і міждержавних інститутів і який передбачає розв’язання проблем через саморегулювання та „багаторівневе” європейське управління.

Однак усе вело до того, що управління, централізоване, вертикально-ієрархічне, з одного боку, і „консensusне”, з іншого боку, здійснювати неможливо. Ефективнішим буде створення спільнот політичної взаємодії, які виражають інтереси якомога ширшого кола представників людства на принципово інших засадах.

Як зазначає Г. Кляйнштойбер [10], „старі” методи управління вироблялися в часи, коли громадяни і громадянське суспільство ще не були самостійними суб’єктами, які володіють певною компетенцією, досвідом і знаннями. Тому в межах таких регламентаційних схем управління не було місця „громадськості”, зокрема в особі неурядових організацій.

Такої ж думки дотримується і К. Кільюнен: „Глобальні питання вимагають глобальних відповідей. На політику слід поглянути під новим кутом зору. У світі, який інтегрується і стає все тіснішим, громадське ухвалення рішень, правові відносини, громадянство і демократія не можуть більше розглядатися з позицій національної держави. Потрібен наднаціональний і глобальний спосіб управління справами. Предметом розгляду мають стати альтернативи, які пропонуються пост-національно-державною демократією” [11, с. 181]. Такою альтернативою стала модель

особливого типу управління – „global governance” (управління без уряду). Концепція управління – „governance” уперше з'явилася в 1980-х роках в процесі діяльності бізнесових компаній як підстава для впровадження норм належної поведінки задля розширення можливостей бізнес-менеджменту за рахунок зв'язків з громадськістю і підвищення транспарентності процесів ухвалення рішень.

Зазначимо, що нова концепція глобального управління виникла не на голому ґрунті. Н. Швейкіна вказує на три її теоретичні джерела [12, с. 24 – 29]: теорію організацій, теорію міжнародних режимів і теорію глобальних змін (трансформацій). Окрім того, важливими для розуміння і дослідження глобального управління є традиційний історичний підхід, а також два нові, особливо популярні нині в науковому середовищі підходи – мережний і неінституційний.

Термін управління – „governance” стали використовувати для аналізу міжнародних відносин як віддзеркалення того факту, що, за браком системи глобального управління, ухвалення плідних рішень перетворюється на вкрай складний процес взаємодії урядів окремих держав, всесвітніх організацій на кшталт ООН, суб'єктів економічної діяльності і неурядових організацій. З початку 1990-х років представники громадянського суспільства активно залучаються до участі у всесвітніх конференціях під орудою ООН з питань навколишнього середовища, становища жінок, проблем охорони здоров'я тощо. Такі конференції можна вважати показовим прикладом нового типу управління [10].

Англійське слово „governance” багатозначне, точного його аналогу в українській мові немає. Що стосується глобалізації, то Т. Мусяєнко ідентифікує чотири смислові його значення: інтернаціональна взаємозалежність, соціокібернетична система, нова політична економіка і мережні структури [13]. Усі ці значення стосуються управлінських технологій, у межах яких здійснення управління фрагментоване і розподілене серед ширшої групи акторів, ніж це було в минулому. Відтак жоден з акторів не може одноосібно контролювати результати діяльності, а саме управління уявляється як процес координації та примирення акторів на основі різних погоджувальних процедур. Доречною тут видається думка М. Чешкова: стихійний характер глобалізації „піддається не стільки управлінню, скільки скеруванню через світові інститути з певними державними функціями і через множину взаємодоповнювальних засобів управління” [14, с. 192 – 193].

Деякі дослідники дотримуються думки, що термін „governance” означає перехід від державоцентричної моделі управління як „government” – управління до моделі, у межах якої відбувається ширший розподіл влади й авторитету влади. Дистрибуція влади й авторитету розглядається як чинник стримування одноосібного управління окремої держави. Акцент на процесуальному характері управління виражає потребу в нових інституційних формах управління і взаємозв'язку державного та

громадського рівнів у здійсненні управлінської діяльності, що забезпечує появу нових форм захисту суспільних інтересів.

Т. Мусієнко вважає, що парадигма управління-„governance” у значенні управління і координації дій політичних акторів має подвійне значення. З одного боку, вона виражає факт адаптації держави до середовища, що змінюється, як це було наприкінці ХХ століття, з іншого боку – теоретичну і концептуальну репрезентацію координації соціальних систем і, значною мірою, виражає роль держави в цьому процесі.

Звернемося до Дж. Розенау, який одним з перших використав термін „governance”, запозичивши його з теорії організацій. Ось як він тлумачить його: „...governance включає діяльність урядів, але також і будь-яких інших акторів, які вдаються до управлінських механізмів для здійснення своїх запитів, загальних цілей, директив і політики” [16, с. 205]. Сьогодні, зазначає політолог, світ дуже розпорошений і фрагментований, процес управління стає все більш децентралізованим. Ієрархія не скасовується, але самі взаємовідносини між акторами, задіяними в процесі ухвалення рішень, стають гнучкішими і передбачають новий тип субординації.

Співвідношення між двома парадигмами, на нашу думку, добре видно з наведеної нижче **таблиці**. Вона наочно демонструє, на яких рівнях управління діють актори.

Управління, що здійснюється національною державою, хоча і є основним (центральним), однак існує набагато більше управлінських дій, які відбуваються за межами цієї діяльності. У цьому проявляється складність глобального управління. І ця складність не стільки географічна, скільки визначається особливістю управління на кожному рівні і взаємозв'язку з іншими діями. Відтак глобальне управління має на увазі не усунення національної держави зі світової арени, а необхідну трансформацію її діяльності, а також створення нових сфер для глобалізації та управління, тобто розширення меж простору політичного управління. З цих позицій управління-„government” можна вважати однією з локальних складових управління-„governance”.

Таблиця

Сфери здійснення/поширення глобального управління

Рівень глобального управління	Сфера поширення діяльності акторів глобального управління		
	Комерційний сектор	Державний сектор	Сектор діяльності НДО
Наднаціональний	Транснаціональні корпорації	Міжнародні і міждержавні організації	Асоціації НДО

Національний	Національні корпорації	Національні держави	Національні НДО
Місцевий	Місцевий бізнес	Місцеві органи влади	Місцеві НДО

Джерело: [15].

Наведемо основні властивості глобального управління, які визначили німецькі вчені і які напрочуд добре резюмують наші дослідження і майже збігаються з нашими висновками.

1. Поліцентричність, пов'язана з тим, що не існує верховної інстанції, і з так званою системою „розподілених суверенитетів”, яка передбачає колективні пошуки рішень і взаєморозуміння урядів країн, включених до глобальної спільноти.

2. Пліуралістичність, багатосторонність, яка означає наявність у ньому різних учасників – урядів, міжнародних і неурядових організацій, підприємницьких структур. Науковці зазначають, що глобальне управління здійснюється не лише урядами: для утвердження глобалізації необхідно мобілізувати потенціал приватних акторів, економіки, профспілок, неурядових організацій. „Global governance” не може бути ні ефективним, ні легітимним без знання підприємницьких структур і недержавних організацій про майбутні проблеми, комплексні взаємозв'язки в процесі дії, технологічну динаміку розвитку і різні можливості рішення, а також без функцій визначення порядку денного, контролю, здійснення моніторингу і роботи з громадськістю, властивих неурядовим організаціям.

3. Розмаїття форм міжнародного співробітництва між громадським і приватним сектором і колективний пошук розв'язання проблем. Це проявляється в тому, що кожен з міжнародних акторів використовує властиві йому форми і засоби вирішення міжнародних і глобальних проблем.

4. Специфіка предмета і методів глобального управління зумовлюється тим, що воно перебуває на перетині національних інтересів і владних відносин, а тому спільне розв'язання проблем шляхом співробітництва, спільні зусилля і співучасть є необхідними механізмами регулювання глобальних взаємозалежностей і проблем.

5. Багаторівневість глобального управління, яке свідчить, що проблеми виходять за межі держав, і глобальні проблеми вирішуються не лише на глобальному рівні і не лише міжнародними організаціями чи міжнародними режимами. Вирішальним є те, що багато проблем потребує політичних відповідей на всіх рівнях – від локального до глобального.

6. Інституційна інноваційність, зумовлена глибинними трансформаціями, що виникають в результаті реалізації глобального управління, і яка проявляється в перетворенні інституцій і структур, які існують на

локальному, національному і регіональному рівнях, на життєздатну і продуктивну глобальну політичну систему [17].

Порівнюючи дві парадигми глобального управління стосовно їх популярності в суспільстві, зазначимо, що нову парадигму широко підтримують насамперед теоретики, тоді як практики ставляться до неї радше як до перспективного „інтелектуального проекту” і віддають перевагу традиційній парадигмі. Тим не менше, саме глобальне управління-„governance”, засноване на пріоритетах співробітництва і взаємодопомоги, може стати тією парадигмою, що скеровуватиме глобалізацію в межі всезагального демократичного розвитку. Більше того – „паростки” такого управління вже простежуються.

Таким чином, здійснений нами аналіз свідчить, що нині глобальне управління перебуває на стадії концептуального становлення і потребує вдосконалення понятійного апарату.

Література:

1. **Ильин М. В., Иноземцев В. Л.** Введение // Мегатренды мирового развития. – М.: Экономика, 2001. – С. 7 - 25.
2. **Шепелев М. А.** Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку. – К.: Генеза, 2004. – 512 с.
3. **Павленко Ю. В.** История мировой цивилизации. – К.: Фенікс, 2002. – 760 с.
4. **Гай П.** Глобализация, управление и его институты // Отечественные записки. – 2004. – № 2. – <http://www.strana-oz.ru/?numid=17&article=808>
Дата просмотра: 2008.01.30.
5. **Rosenau J.** Along the Domestic-Foreign Frontier. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 488 p.
6. **Мартинелли А.** Рынки, правительства, сообщества и глобальное управление (Доклад XV Конгрессу. Часть I) // Социологические исследования. – 2002. – № 12. – С. 3 - 14.
7. **Вебер А.** Быть или не быть... Глобальное управление как мировая проблема // МЭ и МО. – 1993. – № 4. – С. 16 - 29.
8. **Шепелев М. А.** Теоретико-методологічні засади політологічного аналізу глобалізації управління: Дис. ... докт. політ. наук: 23.00.04 / Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, спец. рада Д.76.051.03. – Чернівці, 2007. – 419 с.
9. **Игрицкий Ю. В.** Национальное государство под натиском глобализации // Pro et Contra. – Том 4. – № 4. – Осень 1999. – С. 203 - 211.
10. **Кляйнштойбер Г. Й.** Интернет: между регулированием и управлением // Справочник по свободе массовой информации в Интернете. – С. 61 - 76. – www.osce.org/item/13570.html?ch=93&lc=RU
Дата останнього доступу: 2008.02.11.
11. **Кильюнен К.** Управление глобальными процессами // Глобализация:

Контуры XXI века: Реф. сб. Ч. I. – М.: РАН ИНИОН, 2002.– С. 173 - 181.

12. **Швейкина Н. С.** Глобальное управление как предмет политологического исследования: концептуальные характеристики // Пространство и время в мировой политике и международных отношениях: материалы 4 Конвента РАМИ. Т. 9: Перспективы надгосударственного управления в глобальном и региональном масштабе / Российская ассоциация международных исследований. – М.: МГИМО-Университет, 2007. – С. 24 - 29.

13. **Мусяенко Т. В.** Социокультурные и политические проблемы глобального развития // CREDO NEW. – 2004. – № 3. – http://www.orenburg.ru/culture/credo/03_2004/9.html

14. **Чешков М.** Глобалізація: сутність, сучасна фаза, перспективи // І. – 2000. – № 19. – С. 178 - 194.

15. **Keohane R. O., Nye J.** Introduction // Governance in a Globalizing World / John D. Donahue and Joseph S. Nye Jr., eds.; Brookings Institution Press and Visions Of Governance In The 21st Century.– Washington: Brookings Institution Press, 2000.– Pp. 1 - 41. – www3.brookings.edu/press/books/chapter_1/governance.pdf Дата останнього перегляду: 2008.02.18.

16. **Rosenau J. N.** Governance // Global Governance: Critical Concepts in Political Science / Ed. by T. J. Sinclair.– London-New York: Routledge, 2004. – Pp. 179 - 209.

17. Необходима политика обеспечения мирового порядка // Internationale Politik / Германское общество внешней политики. – 1998. – № 11. – <http://www.deutschebotschaft-moskau.ru/ru/bibliothek/internationale-politik/1998-11/article05.html> Дата последнего доступа: 2005.10.01.